KRAJOWY SYSTEM RATOWNICZO GAŚNICZY

Od 1992 roku Państwowa Straż Pożarna jest wiodącą służbą w ogólnokrajowym systemie organizacji działań ratowniczych, której przypisano m.in. zadanie zbudowania krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego mającego na celu ochronę życia, zdrowia, mienia lub środowiska poprzez: walkę z pożarami i innymi klęskami żywiołowymi, ratownictwo techniczne, chemiczne i od 1997 roku również poprzez ratownictwo ekologiczne i medyczne. Podstawowym założeniem w budowie systemu ratowniczo-gaśniczego było stworzenie jednolitego i spójnego układu, skupiającego powiązane ze sobą różne podmioty ratownicze, tak aby można było podjąć skutecznie każde działanie ratownicze.

Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy (KSRG) stanowi integralną część bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, obejmującą w celu ratowania życia, zdrowia, mienia lub środowiska, prognozowanie, rozpoznawanie i zwalczanie pożarów, klęsk żywiołowych lub innych miejscowych zagrożeń. Konstrukcja systemu zakłada, że zasady realizacji podstawowych zadań ratowniczych są niezmienne i dostosowane do specyfiki wszelkiego rodzaju zdarzeń, również zdarzeń masowych lub klęsk żywiołowych, kiedy siły i środki ratownicze są niewystarczające, a organizacja działań ratowniczych wymaga modyfikacji priorytetów oraz dokonania uproszczeń w procedurach działania.

STRUKTURA ORGANIZACYJNA

Zgodnie z właściwością terytorialną, Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy tworzą oraz koordynują jego funkcjonowanie, następujące organy władzy :
~ wójt (burmistrz lub prezydent miasta) w zakresie zadań ustalonych przez wojewodę,
~ starosta, który określa zadania i kontroluje wykonywanie zadań na obszarze powiatu, a w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń życia, zdrowia, środowiska i mienia zarządza systemem przy pomocy zespołu do spraw ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa,
~ wojewoda, który określa zadania i kontroluje ich wykonanie na obszarze województwa, a w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń życia, zdrowia, środowiska i mienia zarządza systemem przy pomocy zespołu do spraw ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa.

Centralnym organem administracji rządowej w sprawach organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego oraz ochrony przeciwpożarowej jest Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej, podległy ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy zorganizowany jest w sposób zapewniający jego ciągłe funkcjonowanie na poszczególnych poziomach, tj.:

~powiatowym, jako podstawowym poziomie wykonawczym działań ratowniczych na obszarze gmin i powiatu,
~ wojewódzkim, jako poziomie wspomagania i koordynacji działań ratowniczych na obszarze województwa,
~centralnym, jako poziomie wspomagania i koordynacji działań ratowniczych na obszarze kraju.

System funkcjonuje w dwóch stanach:

~ stałym czuwaniu i doraźnym reagowaniu, polegającym na podejmowaniu działań ratowniczych przez własne siły i środki powiatu i gmin,
~wykonywaniu działań ratowniczych wymagających użycia sił i środków spoza powiatu, wtedy uruchamiany jest poziom wspomagania i koordynacji ze szczebla wojewódzkiego, a przy dużych lub złożonych działaniach ratowniczych ze szczebla centralnego (kraju).

POZIOM POWIATU

Szczególnie ważnym poziomem budowania systemu jest powiat, gdyż tam przyjmowane są wszelkie zgłoszenia o zdarzeniach wymagających podjęcia działań ratowniczych w oparciu o procedury ujęte w planach ratowniczych oraz realizowane są działania ratownicze, również wówczas, gdy siły i środki gminnych podmiotów ratowniczych są niewystarczające i wymagają wsparcia z poziomu wojewódzkiego i krajowego.
Struktura KSRG w poszczególnych powiatach zależy od rodzaju zagrożeń i sieci jednostek ratowniczych, a ta jest zależna od możliwości włączenia do systemu, poza jednostkami ochrony przeciwpożarowej, innych służb i podmiotów funkcjonujących na obszarze powiatu, zarówno na podstawie decyzji starosty, jak i umowy cywilno-prawnej podpisanej ze starostą.

Dysponowanie jednostek systemu do działań ratowniczych oraz alarmowanie podmiotów współdziałających odbywa się poprzez powiatowe stanowisko kierowania PSP, współdziałające ze stanowiskami dyżurnymi administracji samorządowej wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) i starostów oraz zintegrowane z punktami alarmowymi komponentów systemu (selektywne wywoływanie ochotniczych straży pożarnych, alarmowanie pogotowia ratunkowego, jednostek organizacyjnych Policji oraz organizacji pozarządowych) .
System ratowniczy jest podstawowym narzędziem starosty służącym do realizacji zadań ratowniczych na obszarze powiatu w czasie pożaru, klęski żywiołowej lub likwidacji innych miejscowych zagrożeń.

~zapewnienie skutecznych warunków realizacji bieżących zadań ratowniczych przez jednostki KSRG na obszarze powiatu leży w gestii starosty, który:
~uzgadnia wspólne działanie tych jednostek,
~zatwierdza plany ratownicze oraz programy działania powiatowych służb, inspekcji i straży oraz innych jednostek organizacyjnych powiatu w zakresie ich udziału w KSRG,
~określa zadania KSRG na obszarze powiatu oraz kontroluje ich realizację,
~uwzględnia w projekcie budżetu powiatu niezbędne środki finansowe na skuteczne działania ratownicze powiatowych służb, inspekcji i straży oraz innych jednostek organizacyjnych powiatu oraz dysponuje rezerwą budżetową powiatu,
~powołuje i przewodniczy powiatowemu zespołowi reagowania kryzysowego.

W sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń życia, zdrowia lub środowiska oraz w stanach kryzysu starosta kieruje krajowym systemem ratowniczo-gaśniczym w zakresie:

~określania celów do osiągnięcia i priorytetów działań ratowniczych,
~zabezpieczenia logistyki dla sił ratowniczych i pomocniczych,
~zapewnienia minimalnych wymogów do przetrwania ludności na obszarach (lub z obiektów) dotkniętych zdarzeniem,
~nadzorowania realizacji przydzielonych zadań oraz monitorowania przebiegu działań ratowniczych.

Dla odpowiedniego przygotowania powiatu do zwalczania powstałych zagrożeń i usuwania ich skutków oraz koordynacji działań ratowniczych starostowie posiadają kilka narzędzi:

~plan ratowniczy powiatu zawierający podstawowe zadania i procedury postępowania na wypadek zagrożeń;

Plan ratowniczy dla obszaru powiatu opracowuje komendant powiatowy PSP, a zatwierdza starosta, po zasięgnięciu opinii powiatowego zespołu ds. ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa. W planie ratowniczym określone są zadania dla podmiotów wchodzących w skład systemu ratowniczo-gaśniczego i dla podmiotów współdziałających oraz zasady i sposób ich alarmowania. Komendant powiatowy uzgadnia plan ratowniczy z jednostkami systemu ratowniczego oraz z podmiotami współdziałającymi z systemem, w części dotyczącej ich zadań.

~powiatowy zespół reagowania kryzysowego, który jest organem doradczym starosty,
~powiatowe centrum zarządzania kryzysowego.

W przypadku, gdy siły i środki systemu ratowniczo-gaśniczego na obszarze powiatu okażą się niewystarczające (drastyczny wzrost skali zdarzenia, równoczesność zdarzeń, brak jednostek specjalistycznych) lub zdarzenie swym zasięgiem wykracza poza obszar powiatu, uruchamiany jest wyższy poziom KSRG - poziom wojewódzki. Kierowanie /dowodzenie/ działaniami ratowniczymi, których rozmiar lub zasięg przekracza możliwości sił ratowniczych poziomu powiatu przejmuje komendant wojewódzki PSP lub upoważniony przez niego oficer.

POZIOM WOJEWÓDZTWA

Poziom wojewódzki spełnia rolę wspomagającą i koordynacyjną w sytuacjach wymagających użycia sił i środków spoza powiatu, w którym ma miejsce zdarzenie. Podstawowe siły i środki KSRG na poziomie województwa, to wojewódzki odwód operacyjny z grupami specjalistycznymi (wydzielone siły i środki z poziomów powiatowych) oraz krajowa baza sprzętu specjalistycznego.
Dysponowanie jednostek systemu do działań ratowniczych oraz alarmowanie podmiotów współdziałających odbywa się poprzez wojewódzkie stanowisko koordynacji ratownictwa PSP, współdziałające z centrami zarządzania kryzysowego wojewodów oraz administracją zespoloną (np. Komendantem Wojewódzkim Policji, Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska, Wojewódzkim Inspektorem Nadzoru Budowlanego, Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym,) i niezespoloną (Oddziałem Straży Granicznej, Zarządem Gospodarki Wodnej, Urzędem Żeglugi Śródlądowej, WKU i innymi) .
Istotną rolę w zakresie koordynacji działań jednostek KSRG z podmiotami współdziałającymi z systemem na obszarze województwa pełni wojewoda, poprzez wojewódzki zespół reagowania kryzysowego.
Procedury działania i uruchamiania systemu ratowniczo-gaśniczego na poziomie województwa, w odniesieniu do poszczególnych typów zagrożeń, są określone w wojewódzkim planie ratowniczym, do opracowania którego zobowiązany jest komendant wojewódzki PSP.
Ich treść stanowią wybrane elementy planów ratowniczych, tych powiatów, w których siły i środki są niewystarczające do usuwania istniejących tam zagrożeń. Ponadto zawierają

organizacyjno-techniczne sposoby likwidacji zagrożeń, wymagających zaangażowania w działaniach ratowniczych znacznych sił i środków / np. klęski żywiołowe/ oraz zagrożeń, które mogą powstać na granicy powiatów lub województwa.
Komendant wojewódzki uzgadnia plan ratowniczy z podmiotami KSRG oraz z podmiotami współdziałającymi z systemem, w części dotyczącej ich zadań. Plan ratowniczy zatwierdza wojewoda, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego zespołu ds. ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa.
W przypadku zdarzenia, gdy siły i środki KSRG na poziomie województwa okażą się niewystarczające lub zdarzenie /zagrożenie / przekracza obszar województwa, uruchamiany jest najwyższy poziom systemu ratowniczego - poziom centralny / kraju/.
Kierowanie /dowodzenie/ działaniami ratowniczymi, których rozmiar lub zasięg przekracza możliwości sił ratowniczych poziomu wojewódzkiego przejmuje Komendant Główny PSP lub upoważniony przez niego oficer.

POZIOM CENTRALNY /KRAJU/

Poziom centralny /kraju/ spełnia rolę wspomagającą i koordynacyjną w sytuacjach wymagających użycia sił i środków spoza województwa, w którym ma miejsce zdarzenie.
Podstawowe siły i środki krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego na poziomie centralnym /kraju/, to centralny odwód operacyjny z grupami specjalistycznymi (wydzielone siły i środki z poziomów wojewódzkich) , krajowe bazy sprzętu specjalistycznego oraz siły i środki szkół PSP.
Dysponowanie jednostek systemu do działań ratowniczych oraz alarmowanie podmiotów współdziałających odbywa się poprzez Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności (pełniące również funkcje międzyresortowego centrum zarządzania kryzysowego).
Uruchamianie poziomów wspomagania / wojewódzkiego i centralnego / następuje na żądanie kierującego działaniami ratowniczymi poprzez powiatowe stanowisko kierowania - przy uruchamianiu poziomu wojewódzkiego i wojewódzkie stanowisko koordynacji ratownictwa - przy uruchamianiu poziomu centralnego.
W przypadku zagrożeń wymagających współdziałania na szczeblu centralnym podmiotów KSRG z podmiotami innych resortów, rolę koordynatora pełni minister właściwy do spraw wewnętrznych przy pomocy Zespołu do Spraw Kryzysowych i Centrum Zarządzania Kryzysowego tworzonego na bazie Krajowego Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności.

Podstawowymi i najważniejszymi ogniwami systemu są podmioty ratownicze, które w zależności od zakresu zobowiązań, kompetencji, możliwości sprzętowych, wyszkolenia i integracji w ramach reguł systemu państwowego, realizują zadania z zakresu ratownictwa chemicznego, ekologicznego, technicznego, medycznego i gaszenia pożarów. Wśród jednostek

ochrony przeciwpożarowej wchodzących w skład systemu największy potencjał ilościowy stanowią jednostki ochotniczych straży pożarnych.

Obecnie (01 stycznia 2004) w Krajowym Systemie Ratowniczo-gaśniczym funkcjonuje:

~ 508 jednostek ratowniczo- gaśniczych Państwowej Straży Pożarnej,
~3325 jednostek ochotniczych straży pożarnych,
~3 zakładowe straże pożarne,
~2 zakładowa służba ratownicza,
~7 szpitali, w tym 6 szpitali MSW i A w Warszawie, Krakowie, Poznaniu , Łodzi, Olsztynie i Katowicach oraz Centrum Leczenia Oparzeń w Siemianowicach Śląskich,
~340 specjalistów krajowych z różnych dziedzin ratownictwa.

Rozwiązania strukturalno organizacyjne Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego pozwalają na efektywne wykorzystanie potencjałów organizacyjnych, technicznych i intelektualnych różnych podmiotów ratowniczych i współdziałających, co prowadzi do tego, że system ten nie stanowi wyizolowanego składnika bezpieczeństwa publicznego, lecz jego ważny czynnik, żywo reagujący na wszelkie zmiany i w wysokim stopniu współdziałający z otoczeniem. Stąd też granice, w których działa system są bardzo elastyczne, co przejawia się gotowością do wypełniania zadań w każdych warunkach.
Przyjęta i realizowana w praktyce filozofia Krajowego Systemu Ratowniczo - Gaśniczego zakłada ścisłą współpracę ze wszystkimi podmiotami posiadającymi sprzęt, kadrę lub bazy danych przydatne w prowadzeniu działań ratowniczych.
Szczegółowe zasady organizacji KSRG określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 grudnia 1999 roku.

Opracował: Wojciech Kubicki
www.kgpsp.gov.pl